

Hukukçu Yazarın Metindeki Varlığı: Juli Zeh ve Oyun Dürtüsü

The Existence of the Jurist Author in the Text: Juli Zeh and Spieltrieb

Emre Bekir GÜVEN
(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Mütercim Tercümanlık Bölümü, Siirt, Türkiye
Department of Translation and
Interpretation Faculty of Arts and Sciences,
Siirt University, Siirt, Türkiye
emrebekirguven@gmail.com

Geliş Tarihi/Received 12.01.2024
Kabul Tarihi/Accepted 15.03.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 12.06.2024

Atif:
Güven, E.B. (2024). Hukukçu Yazarın
Metindeki Varlığı: Juli Zeh ve Oyun
Dürtüsü. *Edebiyat ve Beşeri Bilimler
Dergisi*, 72, 11-18.

Cite this article:
Güven, E.B. (2024). The Existence of the
Jurist Author in the Text: Juli Zeh and
Spieltrieb. *Journal of Literature and
Humanities*, 72, 11-18.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial
4.0 International License.

Öz

Edebiyat tarihi boyunca sıkça karşılaşılan hukukçu yazarlar, Alman dilinde ve edebiyat geleneğinde "Dichterjurist" kavramını doğurmuştur. Hukuk formasyonuna sahip bu edebiyatçılar veya edebiyat formasyonuna sahip bu hukukçular, iki disiplini çeşitli boyutlarda bir araya getirmiş ve getirmektedirler. Kimi zaman E. T. A. Hoffmann ölçüsünde, kimi zaman Franz Kafka boyut ve felsefesinde, kimi zaman da Bernhard Schlink, Ferdinand von Schirach ve Juli Zeh güncelliğinde iki disiplin arasında multi ve interdisipliner bir alan ortaya çıkmıştır. Özellikle çağdaş Alman edebiyatı çerçevesinde bakıldığında, son döneme ait Dichterjuristlerin, sahip oldukları hukuk formasyonunu bilinçli olarak metinlerine hasrettikleri görülmektedir. Metnin yaratıcısı olarak yazar adeta metinde vardır ve Dichterjurist olduğunu okura hissettirmektedir.

Bu çalışma, Juli Zeh'in, *Oyun Dürtüsü* romanında hukukçu yazar/Dichterjurist olarak varlığını irdelemektedir. Ada ve Alev'in iki genç öğrenci olarak, oyun dürtüsüyle başladıkları ve ceza davası ile sonuçlanan bir süreç içerisinde, kanun, hukuk ve adaletin oluşturduğu bir sistematiği, yazarın ne kapsamda ve hangi yaklaşımla ele aldığını sorgulamaktadır. Romanın yazarı olarak Juli Zeh'in dışında kurmaca katmanda, yargılamayı mahkeme hükmü formatı dışında yazma ve okura aktarma kararı alan anlatıcı, yargılamayı yöneten yargıcın kendisidir. Dolayısıyla, sadece gerçek düzleminde değil, kurmaca düzlemde de bir Dichterjurist söz konusudur. Bu olgudan hareketle, hukukçu yazarın metinde somut varlık gösterdiği hipotezine paralel olarak bu çalışma, hukuk formasyonuna sahip yazarın, hukuk sistematiğine dair bilgisini ne ölçüde ve hangi yaklaşımla edebi bir metne yansıttığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve edebiyat, hukukçu yazar, Dichterjurist, Juli Zeh, Oyun Dürtüsü.

Abstract

Jurist writers, who are frequently encountered throughout the history of literature, introduced the concept of "Dichterjurist" in the German language and literary tradition. These writers with law education or jurists with literature knowledge have brought and are bringing the two disciplines together in various dimensions. A multi- and interdisciplinary field has emerged between the two disciplines, sometimes on the scale of E. T. A. Hoffmann, sometimes on the scale and philosophy of Franz Kafka, and sometimes on the actuality of Bernhard Schlink, Ferdinand von Schirach and Juli Zeh. Especially when viewed within the framework of contemporary German literature, it is seen that the Dichterjurists of the recent period consciously devoted their law education or formation to their texts. The author, as the creator of the text, is literally present in the text and makes the reader feel that he is a Dichterjurist.

This study examines Juli Zeh's presence as a jurist writer/Dichterjurist in her novel *Spieltrieb*. It questions to what extent and with what approach the author handles a systematic created by law, law (body of laws, system) and justice, in a process that Ada and Alev, as two young students, started with the gaming instinct and ended in a criminal case. Apart from Juli Zeh as the author of the novel, in the fictional layer, the narrator who decided to write the trial outside the court verdict format and convey it to the reader is the judge himself who presides over the trial. Therefore, there is a Dichterjurist not only on the real plane, but also on the fictional plane. Based on this fact, in parallel with the hypothesis that the legal writer has a concrete presence in the text, this study aims to reveal to what extent and with what approach the writer with law formation reflects his knowledge of law systematics into a literary text.

Keywords: Law and literature, jurist writer, Juli Zeh, *Spieltrieb* (Gaming Instinct).

Giriş

Franz Kafka'nın, sigorta avukatı olarak çalıştığı dönemde edebiyata dair tutkusunu gerçekleştirme yolunda en büyük engelin sekiz saatlik mesaisi olduğu bilinmektedir. (Corngold, Greenberg vd., 2017, s. 63) Mesleğinin yanı sıra hastalığı, etnik kökeni, duygusal yaşamı ve daha birçok etkenin, Kafka'yı olumsuz yönde etkileyebilecek potansiyele sahip olgular olduğunu söylemek mümkündür. Yazma ediminin ciddi bir odaklanma gerektirdiğini ve bunu yazarlar içerisinde ancak oldukça az sayıda kişinin gerçek anlamda başarabildiğini belirtmek gerekir. Nitekim Kafka'nın da Assicurazioni Generali'de çalıştığı sırada yazamadığı için buradan ayrıldığı söylenir. (Wagenbach, 2008, s. 82) Ancak Kafka'yı, kendi coğrafyasının ötesine taşıyan ve onu dünya edebiyatına mal eden nedenler, normal şartlarda herhangi bir kişiyi olumsuz yönde etkileyebilecek bu olgular zincirinin kendisidir. Bu olumsuzluklar, Kafkaesk'in beslendiği, dayanağını aldığı noktalar ve Kafka bu olgulardan bağımsız düşünülemez. Kafka'yı filoloji öğrenimi görmüş, sağlıklı, Hristiyan, kadınlara karşı mesafeli bir kişi olarak hayal etmek güçtür. Dolayısıyla Kafka, kendisini olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahip tüm bu olgularla birlikte Kafka olabilmiştir. Yürüttüğü ve yakındığı söylenen (Corngold, Greenberg vd., 2017, s. 63) mesleği de hiç kuşkusuz bu olgulardan biridir.

Mesleği kendisine engel olan, ancak mesleğinin sunduğu formasyondan sonuna kadar beslenen bir yazar olarak Kafka, metinde hukukçu kimliğin varlığı açısından önemli bir örnektir. Birçok yapıtının temelinde hukukun derinlemesine felsefi yapılmakta ve nedensellikten uzak adalet olgusu sorunsallaştırılmaktadır. Kafka'nın başvurduğu derinlikte ve boyutta olmayan, ancak yine de hukuku, çeşitli boyutlarda metnin malzemesi olarak kullanan başka yazarlar da vardır. Bernhard Schlink ve Ferdinand von Schirach gibi isimler, Alman edebiyatının bu konudaki son dönemlerin örnekleri arasında sıralanabilir. Bu isimlerin metinlerinde hukuk, Kafka'nın aksine yüzeysel ve göze çarpmak şeklinde yer almaktadır. Temelde taşıdıkları amacın da tam olarak bu olduğunu söylemek mümkündür. Bu tür yazarlar hukukçu kimliklerini saklamak ya da gölgelemek gibi amaçlar taşımadıkları gibi, tam tersine Dichterjurist olduklarını okura özellikle hissettirme çabası içerisindedirler ya da bu izlemi aktarırlar.

"Dichterjurist" kavramının varlığı, edebiyat ve hukuk disiplinlerinin bir kişi içerisinde birleşmesi durumunu açıklar niteliktedir. "Dichter (edebiyatçı, şair)" ve "Jurist (hukukçu)" gibi geniş kapsamlı iki uğraş tanımının, bir meslek alanı olarak bir araya getirilmesi, yeni ortaya çıkmış bir eylem değildir. Cicero'dan La Fontaine'e kadar gerek uluslararası alanda, E. T. A. Hoffmann'dan Georg M. Oswald'a kadar gerekse Alman coğrafyasında iki disiplinden beslenen isimler, ciddi bir sayı oluşturmaktadır.

Avukat, yargıç, hakem gibi özele inildiğinde hangi mesleği yerine getirdiğinden bağımsız olarak, görece birçok hukukçunun, diğer mesleklere ya da disiplinlere oranla daha fazla bu alana, yani edebiyat yapma eylemine yönelmesi çeşitli nedenlere dayandırılabilir. İki disiplinin teknik benzerlikleri, ortaya çıkardıkları yapıtların (örneğin karar hükmü ve roman) kurgulanma diyalektikleri, yaratıcının (örneğin yargıç ve romancı) muhakeme gücü ve bunlara benzer birçok neden sıralanabilir. Ancak asıl neden, hiç kuşkusuz ele aldıkları asıl nesne ve o nesnenin içerisinde yaşadığı mekan olarak görülmelidir. İnsan ve dünya ya da (insana ait) yaşam, her iki disiplinin de merkezinde yer alan unsurlar olarak görülebilir.

Kendisi de Dichterjurist olarak görülebilecek Jacob Grimm'in hukuk ve edebiyatın aynı yataktan kalktıkları görüşü (1882, s. 153), her iki disiplinin de ele aldıkları ve tematik olarak kullandıkları materyalin aynı oluşuna gönderme olarak alımlanabilir. Gerek ceza hukukunun gerekse özel hukukun bizzat insana ve yaşama dair olmasının yanı sıra kamu hukukunun da yine insan için kurulan düzenin ifadesi olarak ele alınması, edebiyatın nesnesi ile ciddi ölçüde paralellik göstermektedir. Edebiyatın neredeyse tüm metin türleri de ister doğayı ya da hayvanı konu edinsin, ister bilim kurgu türünde veya içeriğinde olsun, temelde ulaşmaya çalıştığı nokta insan ve içerisinde bulunduğu yaşamdır. Bu olguya hukukun gerçek, edebiyatın ise kurmaca metinler barındırması engel değildir. Öte yandan, özellikle 20. yüzyılda silikleşen ve karmaşıklaşan bir gerçek ile kurmaca ilişkisi söz konusuysen, böyle bir ayırmadan bahsetmek, zaten kaybolmuş olan bir algıyı yeniden tesis etme çabası olarak görülebilir. Nitekim "Son birkaç yüzyıldır bilimin neden-sonuç ilişkisini temel alan ve kesinlik/değişmezlik üzerine kurulu saptamaları, yerini giderek belirsizlik/olasılık/görecelik kavramlarının yön verdiği yeni bir doğabilim eğilimine bırakmaktadır." (Ecevit, 2016, s. 27) sözleriyle anlatılan bir dönem söz konusudur ve dolayısıyla 20. yüzyılın başından itibaren neyin kurmaca, neyin ise gerçek olduğu konusu ciddi bir sorunsaldır. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan küresel gelişmeler ise bu durumu daha ileri bir boyuta taşımıştır. Bu nedenledir ki sadece edebiyatta değil, aynı zamanda hukuk disiplini ve uygulamasında insan, gerçek olamayacak kadar kurmaca, kurmaca olacak ölçüde gerçek ötesi durumlar ile karşılaşabilmektedir. Bu karmaşa ve sınır silikliği, insanın içerisinde yaşadığı zaman ve mekanla örtüşen bir çelişkidir; söz konusu ilişkinin zorlama bir yakınlık olması yorumuyla ilgili değildir. Özellikle 20 ve 21. yüzyıl insanının, suç olarak tanımlanmamış birtakım öngörülmesi bir yana, ilk aşamada hayali dahi güç olan eylemlere başvurması, hukuku da belirli bir ölçüde kurmacalaştırmıştır. Hukuk sisteminin özellikle uygulama bölümünde, gerek insanların başvurduğu öngörülmemiş olan eylemleri, gerekse yargıçlar ve güç otoritelerinin izafi müdahaleleri sonucunda hukuk, gerçeklik ve pozitivizmden uzaklaşma eğilimine girmiştir. Ters bir şekilde, kurmaca hatta başlangıçta kurmaca metinlerin kurmacalığı tartışmasız olan bilim kurgu türüne ait olan Verne'in Ay'a Yolculuk'unun bir süre sonra gerçeğe dönüşmesi ise, kurmacalığı tartışmasız olanın, gerçeğe dönüşmesine dair bir örnektir.

Bu durumlar, belirli tanımlamaların değiştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden her iki alanın da gerçeklik ve kurmaca yönlerinin olduğu, öte yandan bu durumun 20. yüzyıl itibarıyla çöken gerçeklik algısıyla da bire bir örtüştüğü söylenebilir.

Grimm'in işaret ettiği gibi hem hukukun hem de edebiyatın, var olana/ mucizevi olana/ inanılır olana dayanması (1882, s. 154), iki disiplininin kesişmesini sağlayan başka bir konudur. Dolayısıyla bu alanlarda meşgul olan kişilerin, iki alana birden yönelmesinin nedenlerinden birinin de bu gerçek olduğu söylenebilir. Uygulamada avukatlık yapan bir hukukçunun, işini yaparken karşılaştığı veya bizzat müdahil olduğu olayları edebi metinlere dönüştürdüğüne dair örnekler bulmak mümkündür. Edebi bir metin de buna paralel olarak karar hükmü niteliğinde kurgulanmış olabilmektedir. Bu metinler kurmacalığı tartışmalı olabilecek anı ya da biyografi türlerinde olabildiği gibi, kurmaca olduğu tartışmasız olan ya da baştan kabul edilen türlerde de olabilmektedir. Bu noktada hukukçunun, hukuki bilgisini metinde nasıl ve ne ölçüde kullandığı belirleyicidir. Kafka gibi, derin katmanda hukuku sorunsallaştıran bir örnek olduğu gibi, Schlink gibi geçmişe ilişkin suçu sorgulayan bir örnek veya Zeh gibi kanunları ve hukuk sistematiğini kurmaca bir metin üzerinden sorgulayan bir örnek de vardır. Dolayısıyla hukukçuların, ürettikleri metinler aynı türde olmadığı gibi, hukuka ait verilere aynı şekilde ve ölçüde başvurduklarını söylemek mümkün değildir. Ancak tüm isimlerin birleştirilebileceği neredeyse tek nokta, yapıtlarında hukukun varlığıdır. Kimi zaman asgari veya azami ölçüde, kimi zaman tema veya teknikte, kimi zaman kullanılan dilde, kimi zaman ise metnin tamamında ve çok boyutlu olarak yazarın kimliği açıkça hissedilir ya da hissettirilir. Yazarın hukukçuluğu, farklı ölçülerde olsa da metinde somut bir şekilde yer alabilmektedir.

Juli Zeh

Franz Kafka'nın hukuk doktoru ve avukat olmasının okurlarca genellikle bilinmemesine paralel bir durumun Juli Zeh için de söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Özünde hukuk doktoru olan Zeh, daha çok edebi yapıtları ile anılmaktadır. Yapıtları ağırlıklı olarak roman ve denemelerden oluşmaktadır. En bilindik yapıtlarının Kartallar ve Melekler, Oyun Dürtüsü ve Temize Havale romanları olduğu söylenebilir.

Oyun Dürtüsü romanında Zeh'e dair yer alan tanıtım aşağıdaki gibidir:

"Juli Zeh 1974'te Bonn'da doğdu, Passau ve Leipzig'de hukuk eğitimini sürdürürken bir yandan da Leipzig'deki Alman Dili ve Edebiyatı Enstitüsü'nde öğrenim gördü. Ayrıca Avrupa Hakları ve İnsan Hakları konularında eğitim aldı, bir süre New York, Krakow, Zagreb ve Saraybosna'da bulundu. İlk romanı Kartallar ve Melekler (Metis 2005) pek çok dile çevrilen Zeh'in Bosna gezisi izlenimlerinden oluşan *Die Stille ist ein Geräusch. Eine Fahrt durch Bosnien* (2002), Avrupa Topluluğu'nun genişlemesine ilişkin hukuki sorunları konu alan *Recht auf Beitritt? Ansprüche von Kandidatenstaaten gegen die Europäische Union* (2002), köpek sahipleri için derlediği mizahi bir sözlük olan *Kleines Konversationslexikon für Haushunde* (2005) ve çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış makalelerinden oluşan *Alles auf dem Rasen* (2006) adlı kitapları vardır. David Finck ve Oskar Ters ile genç Bosnalı yazarların eserlerinden oluşan *Ein Hund läuft durch die Republik* (2004) adlı bir antoloji de yayımlayan Zeh, aralarında Humboldt Üniversitesi Deneme Ödülü (1999), Caroline Schlegel Deneme Ödülü (2000), Alman En İyi İlk Kitap Ödülü (2002), Ernst-Toller Ödülü (2003) ve Per Olov Enquist Ödülü'nün (2005) de bulunduğu çeşitli ödüller kazanmıştır." (Zeh, 2007, s. 3)

Oyun Dürtüsü

Oyun Dürtüsü, Juli Zeh'in 2004 yılında Spieltrieb olarak yayımlanmış, ikinci romanıdır. Yapıtın, ilk yayım yeri Almanya/Frankfurt am Main ve orijinal dili Almancadır. Yapıt, yayımlandıktan görece kısa süre sonra tiyatroya, ardından 2013 yılında Georg Schnitzler tarafından sinemaya uyarlanmıştır.

İlk bakışta sıradan bir okul arkadaşlığını ve okulla bağlantılı yaşantıları konu edindiği izlenimi oluştursa da yapıt, bundan çok daha fazlasını sunmaktadır. Yapıtta, 20. yüzyılın tamamı ve 21. yüzyılın başlangıcına dair insani birçok unsur doğrudan ya da dolaylı olarak ele alınır. 20. yüzyılın yükünü de üstlenen 21. yüzyıl insanının içerisinde bulunduğu bunalımlar kapsamlı bir şekilde yansıtılır. Robert Musil'in Niteliksiz Adam romanı başta olmak üzere, bir dizi yapıt ile metinlerarası ilişki içerisinde olan ve bu yönüyle 20. yüzyıldan kopamayan yapıt, Modernite sonrası insanı oldukça başarılı ölçüde yansıtmaktadır. Olayın, başkentlik yapmış ve Avrupa'nın resmi merkezleri arasında olan Bonn'da ve 2002 yılından itibaren 3 yıllık bir zamanda geçmesi, yapıtı ve içerik olarak sunduklarını oldukça güncel ve çağdaş insanın kafa karışıklıklarıyla örtüşen bir metin kılmaktadır.

Almanya'nın güncel toplumsal yapısıyla da büyük ölçüde örtüşen yapıt, aynı zamanda coğrafyadan bağımsız olarak 21. yüzyıl insanı ve toplumunun, içinde bulunduğu durumu da başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Yapıtın asıl göndermede bulunduğu nokta ise insanın ilkel oyun dürtüsüdür. Bu ilkel tarafının, insanı sürükleyebileceği durum ve eylemler romanda ayrı figürler üzerinden, etraflica ortaya koyulmaktadır. Yapıt, bu yönüyle birden fazla roman türüne dahil edilebilecek bir metindir.

Metin, ağırlıklı olarak üç figür etrafında dönmektedir. Bunlara belirli noktalarda, yargıçlık yapan ve metnin anlatıcısı olan

Sophie eklenmektedir. Alev, Ada ve Smutek ekseninde yaşananlar Sophie tarafından okura aktarılmaktadır. Alev, Kahire geçmişi nedeniyle göçmen sayılabilecek bir öğrenci olarak Ada'nın bulunduğu sınıfa gelir ve ardından hayatına dahil olur. Olayın merkezinde yer alan gelişmeler böylece başlar. Alev, enerjisi ve farklılığıyla dikkat çekici bir figürdür. Ada, güzel olmayan, ancak olağanüstü zeki ve herkesten farklı bir öğrencidir. Akademik başarı yönünden Alev, Ada'nın tamamen tersi konumda yer alan, başarısız ve bundan kaygı duymayan bir öğrenci; sosyal ilişkiler açısından ise Ada, Alev'e kıyasla oldukça başarısız bir figürdür. Her iki kişilikteki bu yoksunluk durumu, figürlerin birbirlerine karşı ilgilerini çekmeleri ile sonuçlanır. Belirli bir aşamadan sonra Alev, sıklıkla Oyun Teorisi'nden bahsederek Ada'yı bir oyun oynamaya ikna eder. Üçüncü oyuncu olarak spor ve Almanca öğretmeni Smutek'i belirler. Ada, oyundaki görevi gereği, Smutek'i baştan çıkarır. Ada ve Smutek, okulun spor salonunda cinsel ilişki yaşarlar. Alev, bu eylemi kayda alır. Alev, aldığı kayıtları para veya başka bir maddi beklenti için elinde tutmaz. Aksine, kurguladığı oyuna devam edebilmek ve bu oyuna diğer figürleri mecbur kılmak için kullanır. Bu şekilde Ada ve Smutek'i defalarca cinsel ilişkiye zorlar. Alev'in insanın ancak oyun oynarken gerçekten özgür olabileceği iddiası, iki insanın rehin alınması ya da tutsağa dönüştürülmesiyle sonuçlanmıştır. Bu çelişki ve aralarında oluşan bağ, iki figürü birbirlerine yakınlaştırır. Ada ile Smutek'in ittifak yapmış olabilecekleri düşüncesi üzerine Alev, kayıtları yayımlar. Bunun üzerine Smutek kendisini kaybeder ve Alev'e saldırır. Ardından konu, mahkemeye taşınır. Birden fazla suçun söz konusu olduğu dava sürecinin ardından, Ada tanık olarak Smutek lehine ifadede bulunur. Mahkemece hem Smutek hem Alev suçlu bulunur. Smutek, hukuk literatüründe yer alan yorumlamalara dayanarak cezalandırılmaz. Alev ise cezalandırılır. (karş.: Zeh, 2007, s. 11-476)

Hukukçu Yazar ve *Oyun Dürtüsü*

"*Summum Ius, Summa Iniuria*"¹ (Zeh, 2007: 9) ifadesine atıf ile başlayan roman, hukuk ve adaletin sorunsallaştırılacağına dair ilk mesajı okura aktarır. Ardından, nihilistlerin torunlarının çocuklarından av hayvanlarının patikalarına, *İncil*'den anayasa ve ceza hukukuna, "iyi" olandan "kötü" olana, nedensizlikten yargılama ve mahkum etmeye kadar bir dizi sorgulama yaparak (Zeh, 2007, s. 11), roman, şu ifadelerle kendi yaratıcısını metne dahil eder:

"*Bütün bunları hükmün gerekçelerine yazdım. Hüküm kaleme verildi; taraflara resmen tebliğ edildi. Adli tatili, düşüncelerimi toparlamak için kullanabilirim. Olayı kaleme alabilirim; hem de hükmün gerektirdiği gibi kısa şekliyle değil, olayların gerçekten cereyan etmiş olması gereken şekliyle.*" (Zeh, 2007, s. 11)

Söz konusu ifadeler, metnin yazarının bir yargıç olduğunu açıkça göstermektedir. Aynı zamanda, postmodernist yazarın yaklaşımına uygun olarak anlatılanın kurmaca olduğu da ima edilmektedir. Son cümle, okura, elinde tuttuğu metnin somut gerçeklerden değil, somut gerçeklerin yaşanmış olması muhtemel olan şeklinden oluştuğunu aktarmaktadır. Metnin kendisini anlatma veya kendisine atıfta bulunma eylemleri postmodernist yazarın felsefesine uygun tekniklerdir. Öte yandan, hukuki hüküm ile kurmaca metin arasındaki çizginin bir taraftan silikleştirilmesi, diğer taraftan vurgulanması da yine postmodernist yazarın üstkurmaca düzleminde oluşturmaya çalıştığı şizofreni olarak alımlanabilir.

Hukukçu yazar olarak Juli Zeh'in *Oyun Dürtüsü* metnindeki varlığının, postmodern romanın doğasına uygun olarak, anlatıcı üzerinden ortaya koyulduğu izlenimi oluşabilir. Nitekim postmodern romanlar arasında, yazarın bizzat metne dahil olduğu ya da metni anlatıcı olarak bizzat aktardığı örnekler vardır. Ancak *Oyun Dürtüsü*'nde, Juli Zeh'in kendi adı ve kimliğiyle metne bizzat dahil olduğunu iddia etmek güçtür. Öte yandan, Juli Zeh'in profiliyle oldukça uygun düşen bir anlatıcı söz konusudur.

"... bizzat dahil olmadığım, kahramanlarını pek tanımadığım ve hakkında sadece mesleki sebeplerden ötürü bilgi sahibi olmak zorunda kaldığım olaylardan bahsetmeye karar verdiğimde, bu hikayenin anlatıcısının kim olacağı sorusunu göz ardı edemem. Bir 'Ben' mi, dünya ruhu mu, adalet mi, yoksa hayal kuran yazar ile karakterlerinden oluşan ve anlatmanın gerçekliğine en yakın düşen çoğul 'biz' mi? Hiçbiri hoşuma gitmiyor. Bunlar, cevaplanamaz bir soruya zoraki verilen bir cevap kadar yapay olurdu. 'Ben' kim ki? 'Biz' kim?" (Zeh, 2007, s. 11-12)

Anlatıcının bu ifadeleri ve sonuç olarak "*Kim olduğum sorusunu cevapsız bırakıyorum.*" (Zeh, 2007, s. 12) kararı, anlatıcının Zeh'in kendisi olup olmadığına dair belirsizliğin ironisi olarak yorumlanabilir. Ancak, kurmaca düzleminde anlatıcıya bakıldığında, anlatıcının yargıç olarak çalışan ve ele aldığı bir davayı yaşanmış olması muhtemel şekliyle aktaran bir yazar olduğu nettir. Bu yönüyle sadece teorisyen değil, pratikte hukukçu olan bir yazar söz konusudur. Bu noktadan hareketle, söz konusu kurmaca yazarın, Juli Zeh olup olmadığı konusu ise iki boyutta cevaplanabilir. İlk boyut olan (postmodern) roman

¹ Kitaptaki çevirmen önerisi: "*Hukukun doruğu adaletsizliğin doruğudur.*" (Zeh, 2007: 9) Cicero'ya da atfı mümkün olan, özünde Roma hukukuna veya Romalılara ait Latince deyiş. Kastedilen söylem özetle, yasaların fazlalığının adaletsizlik doğurduğudur. Yorumlamak gerekirse, nedensel (kazual/kazuistik) yasaların dahi, her olayı kapsayamayacağı ve hakkaniyete uymayan ancak yasalaşmış kuralların, hukuksuzluk ve adaletsizlik olduğu anlaşılabilir.

kuramı çerçevesinde, bu kurmaca yazar, Juli Zeh'in kendisi değildir. Çünkü, gerçek yazar olarak Juli Zeh metne kendi kimliğiyle dahil olmaz. İkinci boyut olan alımlayıcı, yani okur açısından, bu kurmaca yazar Juli Zeh'in kendisi olabileceği gibi, kurgu ürünü bir figür de olabilir. Burada belirleyici olan, okurun metne hangi yaklaşımla baktığıdır. Okur, roman olarak metnin kurmaca olduğunu en baştan kabul ediyorsa, anlatıcı elbette kurmaca bir figürdür. Her halükarda, gerek Juli Zeh gerekse kurmaca yazar hukukçudur ve ortaya kurmaca olduğu baştan kabul edilmesi gereken bir yapıt koymaktadır. Buna paralel olarak anlatıcı, hukukçu kimliğini yapıtının henüz en başında konuşturmuştur.

Hukuk disiplinine ve adalet olgusuna sadece teoride değil, aynı zamanda uygulamada da hakim olduğu izlenimi oluşturan anlatıcı, bilgi birikimi gereği, bu kavramları çok boyutlu ve farklı açılardan ele almaktadır. Derin katmanda, Kafka'nın yapıtlarında oldukça güçlü bir şekilde karşılaşılan hukuku, adaleti ve bunların neden olduğu nedensellikten uzak yaşamı sorunsallaştırma eylemi, *Oyun Dürtüsü*'nde de belirli ölçülerde yer almaktadır. Orta katmanda, kanuni olanın hukuki olup olmadığı ve hukuki olanın da adil olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yüzeysel katmanda ise kanunlara atıf, kanunların günlük yaşamdaki yeri ve uygulanması söz konusudur. Dolayısıyla anlatıcının hukukçuluğunun metindeki yansımaları, üç katmanda ve her bir katmanda farklı şekil ve ölçüde olacak şekilde kendisini göstermektedir.

Derin katmandaki hukukçu anlatıcı, diğer katmanlardakilere oranla daha soyut ve tespiti güç veriler sunmaktadır. Kafka metinlerinin derinliğinde olmayan, ancak andıran bir yapı izlenimi oluşturmaktadır. Metnin tamamına yayılan sorgulamalar, sorunsallaştırmalar ve felsefi tartışmalardır bunlar ve bir bütün olarak ele alınmaları gerekir. Yapıta bir bütün olarak bakıldığında hukuk, adalet, nedensellik, gerçek ile kurmaca ilişkisi gibi konular, oyun düzleminde sorgulanmakta, sorunsallaştırılmakta ve felsefi olarak tartışılmaktadır. *"Her şey sanatsal düzlemde oynanan bir oyundur."* (Ecevit, 2016, s. 72) anlayışından hareketle anlatıcı, insanlık tarihinde önemli yer tutan ve özellikle de 20. yüzyılın tamamında ve 21. yüzyıla geçiş ile birlikte önemi daha da artan olgulara oyun çerçevesinde yaklaşmaktadır. Postmodernist yazar için söylenen *"Yazar, etik/siyasal ya da tarihsel malzemeyi oyunlaştırır."* (Ecevit, 2016, s. 72) eylemi, bire bir anlatıcının başvurduğu yöntemdir. İlk bakışta anlatıcı, normal şartlarda büyük ciddiyet atfedilen konulara, oyun düzleminde, basit ve etkisiz birer meseleymiş gibi yaklaşır. Oysaki, daha detaylı ve eleştirel bakıldığında, *"Homo Ludens"* (Huizinga, 2017) imasıyla, anlatıcının bu nevi konuları ne denli derinlemesine ele aldığı anlaşılmaktadır. *"Eğer bütün bunlar bir oyundan ibaretse, mahvolduk"* (Zeh, 2007, s. 11), ardından tekrar ve bu defa *"Bütün bunlar bir oyunsaydı, mahvolduk. Eğer değilse – işte o zaman hepten mahvolduk."* (Zeh, 2007, s. 14) diyen anlatıcının, Ada figürü üzerinden vardığı sonuç şu olur: *"Aslında tek bir kelimesine inanmadığı Alev haklıydı sanki. Sanki her şey gerçekten bir oyundu. SADECE bir oyun değil; BİR OYUN."* (Zeh, 2007, s. 394)

Bir kültür olgusu olarak hayvan gibi insanın da oyuna olan eğilimi (Huizinga, 2017, s. 17-51) ve oyunun ciddiyetin antitezi olmadığı (Huizinga, 2017, s. 23-24) gerçekleri, anlatıcının da göndermede bulunduğu asıl noktalar olarak alımlanabilir. Savaştan çağdaş borsa sistemlerine kadar, ölüm düellolarından çağdaş olimpiyatlara kadar, aşktan Tanrı'ya kadar, insanın oyun ile yoğurulmuş olduğu gerçeğinin farkındadır anlatıcı. Öyle ki, ifadelerinde insan varoluşunu dahi oyuna dayandırdığı görülmektedir: *"Oyun, demokratik yaşam tarzının örneğidir. O bize kalan son varoluş şekli."* (Zeh, 2007, s. 224). Ek olarak, *"Oyun dürtüsü dinin yerini almıştır, borsaya, siyasete, adliye salonlarına, basın dünyasına hakimdir ve Tanrı'nın ölümünden beri zihnen hayatta kalmamızı sağlayan da odur."* (Zeh, 2007, s. 224) görüşünde olan anlatıcının, metnin geneline bakıldığında, oyun listesinin başına ise hukuku oturttuğu söylenebilir. Metnin orijinal baskısına (*Spieltrieb*) bakıldığında, *"Exordium"* (Zeh, 2004, s. 9) ve *"Kolophon"* (Zeh, 2004, 582) kavramlarının ilk ve son bölüm başlıklarında kullanılmış oldukları görülmektedir. Bunun, Antikite'deki hukuk sistemine ya da yargılama/dava sürecine gönderme olduğu açıktır. Antikite'de yargılama sürecinin, belirli yasalar çerçevesinde retorikten ibaret olduğunu varsayıldığında, anlatıcının dava sürecini de aslında, söz oyunlarının oynandığı bir düzlem olarak gördüğü söylenebilir. Bu açıdan hukuk ile retorik bilimi üzerinden edebiyat, oyun ekseninde buluşan iki disiplin olarak sunulabilir. Antik dünyaya kıyasla Modernite ve özellikle de Postmodernite insanının, yaşama dair neredeyse her alanı, *Homo Ludens*'in oyun alanı olduğu ortaya atılabilir. Bu gerçeğin hukuk ile olan bağına dair ise, retorik bilimi üzerinden Aristoteles'in *Retorik*'te andığı (2020, s. 33-37) inandırma ve yargıca olan yaklaşımın dışında da görüşler mevcuttur. Bu görüşlerden biri, *Homo Ludens* ile olan somut bağına ilişkindir:

"İkel uygarlıklarda hukuk ile oyun arasındaki temel bağ üç ayrı veçhe sunulmaktadır: Dava bir talih oyunudur, bir yarışdır ve bir atışmadır.

Dava, hak olan ve olmayan şeyi kabul ettirmek için; kimin haklı, kimin haksız olduğuna karar vermek için; kimin kazandığını, kimin kaybettiğini belirlemek için yapılan mücadeledir." (Huizinga, 2017, s. 115)

Gerek şans (bilimsel açıdan: olasılık) gerekse yarış ve atışma kısımları hem anlatıcıyı hem de retorik disiplini doğrulayan etkenlerdir. Retorik araçların/sanatların yargılama/dava sürecinde, sadece geçmişte değil, günümüzde de önemi açıktır. Sadece yasaların değil, sözün de gücü ortadadır. Ancak, retorik uygulamasının sadece söz oyunlarından ibaret olmadığını eklemek gerekir. Aristoteles'in *"Retorik, Diyalektiğin eşdeşidir."* (2020, s. 33) ifadesi, gerekçesi mantık çerçevesinde ve

pozitivist kurulmuş hukuki bir hükmün, retorik ile olan ilişkisini anlamak açısından da önemlidir. Diyalektik olarak sağlam zeminde olan bir savunma/saldırma/yargılama, retorik oyunlardan ibaret bir olguya dönüşmektedir. Bu durumda, orijinal baskıda kullanılmış olan retorik disiplinine ait kavramların (karş.: Zeh, 2004, s. 9, 582), anlatıcının mesleğine ve anlattığı olaya uygun olarak, aslında hukuki sürece ait kavramlar oldukları söylenebilir. Retorik disiplinine ait kavramların, hukuki süreci açan ve kapatan kavramlar olarak kullanıldığı varsayıldığında, anlatıcının da hukuk ile retorik arasında bağ kurduğu veya aralarındaki bu bağa göndermede bulunduğu söylenebilir. Anlatıcının, bu şekilde, bir sorunsal olarak ele aldığı ve felsefesini yaptığı hukuk ve adalet gibi konular metnin bütününe yayılmaktadır. Okur, alt katmanda sürekli olarak tartışılan ya da yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğu hissine kapılabilmektedir.

Anlatıcının, hukuk ve adaletin yanı sıra, yine bunlarla bağlantılı olarak oyun düzlemine taşıdığı başka bir olgu da özgürlüktür. *“İnsanın, sadece oyunda gerçekten özgür olma imkanı vardı. Bütün oyunculara aynı şartlar verildiği için oyun eşitliği zorunlu kılıyordu; ayrıca, adalet güvencesi fikri de hayat buluyordu, çünkü oyun ancak kendi kurallarının dahilinde gerçekleşebilirdi.”* (Zeh, 2007, s. 223) diyen anlatıcı, insanın ancak oyun esnasında gerçekten özgür olduğuna inanmaktadır. Oyunun doğası gereği, kişi, belirli seçimleri yapmakta özgür davranabilir. Bu seçimler oyunun strateji doğasına dairdir. Özellikle Alev’in, oyun dürtüsü en güçlü figür olarak okur karşısına çıkması ve metindeki diğer tüm figürlerden daha özgür olarak göze çarpması tesadüf değildir. Ancak buradaki sakinca, oyun materyali olarak kullandığı veya diğer bir ifadeyle oyuna dahil ettiği diğer figürleri birer kurbanı dönüştürmesi eylemidir. *“Özgürlük, eşitlik, adalet güvencesi”* (Zeh, 2007, s. 224) diyerek Alev’in, bizzat kendisinin alıntılıdığı slogana aykırı davranması dikkat çekicidir. Zira Alev, oyundaki figürleri, birer tutsağa dönüştürmüştür. Bu sonuç da belirli açılardan oyundaki strateji ve özgürlük değerlerine aykırı görülmeyebilir. Alev’in oyun esnasındaki hileleri gibi, bunlar da oyunun doğasına uygundur. Ancak okur üzerinde olumsuz bir izlenim ya da vicdani bir rahatsızlık oluşturan bu sonuç, anlatıcının, *Oyun Teorisi* üzerinden hukuk ve adaleti sorunsallaştırmasına nitelikli bir örnektir. Anlatıcının tam olarak bu duyguyu aktarmak istediği söylenebilir. Alev üzerinden, *Oyun Teorisi’ne* atıfla verdiği örnek bu yaklaşımı kavramada açıklayıcıdır:

“İki sanık teker teker mahkemeye çıkarılır. Hâkim her birine bir anlaşma önerir: İtiraf eder ve arkadaşını ele verersen, sen ceza almazsın ve diğeri beş yıl hapis yer. İkiniz de susarsanız, deliller her ikinizi de iki yıl hapse atmaya yeter. Her ikiniz de itiraf ederseniz dörder yıl yersiniz. İki sanığın görüşüp ağız birliği etme ihtimali yok. Tamam mı?”

‘Çok güzel. Ne olur?’

‘Her ikisi de en düşük riskte en yüksek avantajlı çözümü seçerler. Yani, birbirlerini gammazlarlar. Her biri dört yıl hapis cezası yer.’” (Zeh, 2007, s. 239)

Alev’in alıntılanan bu örneği, sadece *Oyun Teorisi’ne* açıklayıcı bir örnek olarak değil, aynı zamanda adalet olgusunun sorunsallaştırdığına dair bir veri olarak da ele alınabilir. Aynı eylemin, belirli değişkenlere bağlı olarak birden fazla sonuç doğurabileceği gerçeği sorgulanmaktadır. Sabit başlangıç ve amaçlanan sabit sonucun dahi değişebildiği durumlar ise olasılık dahilinde genellikle düşük değerlendirilen noktalardır. Bunlar hesaba katıldığında, adaletin olgusunun, içerisinde bulunduğu karmaşa daha da farklı bir boyuta ulaşmaktadır. Nitekim Alev’in başlattığı oyunun, oyun esnasında bulunduğu ve sonucunda ulaştığı noktalar, başlangıçtaki noktaya göre ciddi anlamda farklıdır. Bir kısmı oyun esnasındaki seçimlerden, bir kısmı ise gerçekten de öngörülmeyen noktalardan oluşmaktadır. Hukuk, belirli izafi uygulamalardan bağımsız olarak özüne ve felsefesine uygun bir şekilde uygulansa dahi, farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Gönderme yapılan noktanın bu olgu olduğu söylenebilir.

Hukukçu anlatıcının, derin katmanda yaptığı bu nevi felsefi sorgulamalar, orta katmanda yerini, daha az soyut olan tartışmalara bırakır. Kanuni olanın hukuki olup olmadığı ve hukuki olanın ise adil olup olmadığı konuları tartışılır. *“Hukuk, adalet için bir doğumhane değildir ve hiçbir zaman da böyle olduğunu iddia etmemiştir.”* (Zeh, 2007, s. 437-438) diyen anlatıcı hukukun, her zaman adalet ile eş değer olmadığını açıkça ifade etmektedir. Nitekim kanuni olanın hukuka uygun olup olmadığı, hukuki olanın ise “doğru” ya da “adil” kavramlarıyla örtüşüp örtüşmediği gibi soruların, hukuk felsefesinin tartışılacağı konuları arasında olduğunu söylemek mümkündür. Yasama sistemlerinin genellikle, kanun oluşturucular olarak, herhangi bir eylemi yasal ya da yasak kılma gücü teoride vardır. İlk bakışta teoride, belirli parametrelerden bağımsız olarak, yasama erki öksürme eylemini yasak, otomobil çalma eylemini de yasal kılabilir. Yine belirli parametrelerden bağımsız olarak, hukuk organları da bu olgulara göre karar vermekle yükümlü olabilirler. Ancak, bu tür uygulamaların hukuki veya adil olduğunu iddiasının temellendirilmesi güç olur. Temellendirilseler dahi bunların döneme veya coğrafyaya özgü oldukları genel kanıca tartışılmaz. Aynı şekilde, hukukun yanlış ya da izafi uygulanması bir yana, özüne uygun bir uygulamanın dahi, her zaman adalete denk olacağı yönünde bir beklenti de yine sonuçsuz kalabilir. Anlatıcı bu konuda şu sözlere başvurur:

“Hukuk kanunlardan, kanunlar kelimelerden oluşur; kelimelerse pek çok şey olabilirler ama adil olmadıkları kesindir. Sonsuz sayıda dava durumu için düşünülmüş bir yazılı kural, her bir olayın eşsizliği karşısında nasıl adil bir sonuca varabilir? Hukuk bu talepten daha akıllıdır. Onun kuralları da önce insanlar tarafından farklı içeriklerle doldurulması gereken fiçılar kadar zehirli ya da şifalıdır.” (Zeh, 2007, s. 438)

Bu tür söylemleri, metnin hukuki boyutu açısından önemli kılan asıl özellik, anlatıcının, bunları “Soğuk Sophie” adındaki figür ağzıyla anlatmasıdır. Yani anlatıcının kendisi, yargıç Sophie olarak bu söylemlere başvurmuştur. Henüz genç bir öğrenciyken bile, düşüncelerinin bu yönde geliştiğini ben-anlatıcı olarak okura açıkça söyler: *“Hukuk, adaletin asla ayak basmadığı bir mekândır, derdim. Bilgelik, elden ayaktan düşmüş ahlakçıların bir hayaldir derdim. Henüz gençtim, hiçbir şey anlamıyordum ve yine de - haklıydım.”* (Zeh, 2007, s. 437) Her ne kadar *“... nomen est omen deyiminin aksine, isim alamet değildir, alametlerini bizzat kendi yaratır.”* (Zeh, 2007, s. 437) diyerek adının anlamının, yapısı üzerinde doğrudan herhangi bir etkiye sahip olmadığını düşünse de, ceza yargıcı olarak soğukluk ile bilgelik arasında kaldığı açıktır. Henüz genç yaşındayken, ebeveyni ile girdiği tartışmaların boyutuna bakıldığında, Sophie’nin hem şahsi hem hukuki kişiliğine dair başka önemli veriler de ortaya çıkmaktadır:

“Annem ve babam şöyle bağırdı: Bu da ne demek, öldürmek yasaktır ve bu da hukuktur.

Asker öldürebilir. Kendini savunan biri öldürebilir. Polis, kurtarmak için son çare olarak öldürebilir, insan kendini öldürebilir, başka bir insan ona yardım edebilir. İnsan bir hayvanı öldürebilir. Cezai ehliyeti olmayan biri, sarhoş ya da deli fark etmez, ceza almadan öldürebilir. İnsan, ihmalkâr davranmadığı sürece, yanlışlıkla öldürebilir. Yasak olan öldürmek değil, cinayettir. Ama cezalandırılabilir bir katlin ne olduğunu söylemez kanunlar. Her dava kendi takdirine yeni bir unsur ekler.” (Zeh, 2007, s. 438)

Anlatıcının, soğuk veya bilge Sophie üzerinden yaptığı bu tarz tartışma ve sorgulamalar, kanun, hukuk ve adalet gibi algılamaların özüne yöneliktir. Yanlış uygulamaların tartışmanın içerisine alınmadığı, bunların zaten bir nevi konuşmaya değer olmadığını, okur da algılar. Ancak, özüne uygun olması ve doğru uygulanması durumlarında dahi, kanuni olanın hukukiliği, hukuki olanın da adilliği anlatıcı için tartışma konusudur. Genel olarak insan öldürmenin suç olamayacağı, bir savunma durumunda ya da terör saldırısı karşısında öldürmenin kanuni ve hukuki olduğu, çağdaş hukuk sistemlerinde kabul gören bir uygulamadır. Bu uygulama, sadece çağdaş hukuk sistemlerinde değil, esas itibarıyla, yazılı olmayan ancak genelgeçer kabul gören bir kuraldır da. Hukuki, dini, felsefi, coğrafi ve dönemselsel değişkenlerden bağımsız olarak neredeyse her insan için makul bir uygulamadır. İnsan kendisini her türlü tehlikeye karşı savunabilmelidir; bunu yapamadığı ya da yapamayacağı noktalarda ise yetkiyi devlete vermektedir. Anlatıcı da bu uygulamaya karşı değildir. Fakat şahsi yorumlardan uzak, tüm unsurlarıyla değerlendirilmesi gereken bir süreç olduğu düşüncesindedir. Dolayısıyla herhangi bir şahıs veya topluluk, kanunları ve özellikle de hukuki olan kanunları, arzu ettiği yöne evrilecek şekilde uygulamaması gerektiği görüşüdür kastedilen. Hukuki olmayan kanunların ise, çağdaş yasama sistemlerinin doğasına uygun olarak, hiç kuşkusuz belirli bir şahıs ya da topluluğun faydasına oluşturulmuş kötücül amaçlara araçlar oldukları açıktır. Hukuki olmayanın adil olacağı tartışması ile bu noktada yersizdir. Anlatıcının bu tarz kanun, hukuk ve adalet sorgulamaları, metnin orta katmanında yer alan unsurlardır. Bu sistematığa dair olan düşüncesinin özeti, bizzat mesleğini yürütürken, mahkeme salonunda kullanılan “yüce mahkeme” ifadesine karşı, yargıç olarak gösterdiği tavidir: *“Soğuk Sophie ‘yüce mahkeme’ sözünü yorumsuz bıraktı ve gülümsemek için kendini tuttu.”* (Zeh, 2007, s. 542) Kanun, hukuk ve adalet gibi unsurların oluşturduğu, bütün bu sistematik, doğru işlese dahi, anlatıcı *“Adaletin çarkları yavaş işler.”* (Zeh, 2007, s. 473) düşüncesindedir.

Metnin yüzeysel katmanında adliye, kanunlar ve uygulanmaları yer almaktadır. Anlatıcının mesleğine uygun olarak genellikle ceza kanunu göze çarpmaktadır. Anlatıcı, Alev’in birden fazla suç barındıran oyun planında acele etmesindeki nedeni, Alev’in Ada’ya söylediği şu sözlerle aktarır:

“Dört ay sonra on altı yaşını doldurman. Her insanın ezbere bildiği şeyler vardır. Benimki Schiller’in Çan’ı, Ovid’in Metamorfozlar’ı ve kısa bir süredir de Alman Ceza Kanunu’nun 174. maddesinin I. fıkrası. Kendisine eğitim ya da bakım amacıyla emanet edilen on altı yaşından küçük kişilere karşı cinsel tacizde bulunan ya da koruma altındaki kişinin kendisine cinsel tacizde bulunmasına rıza gösteren kişiler beş yıla kadar hapis cezasına çarptırılır.” (Zeh, 2007, s. 244)

Anlatıcının, yürüttüğü meslek gereği, temel bilgilerdir bunlar. Kanunların anılması, bunlar arasında basit düzeyde muhakeme yapılması, literatürce tartışılan hükümler gibi temel kanuni ve hukuki bilgileri yargıç olarak kullanmaktadır. Başka ve bu söyleme paralel bir örnekte, *“Ada nihayet anlamıştı: Alev on sekiz, Ada on beş, bu kadarı bile ceza kanununun herhangi*

bir maddesi için yeterliydi ...” (Zeh, 2007, s. 328) denilmesi ya da dava sürecinde yargıcın “herkesin gerçeği söylemekle mükellef olduğunu belirtip mahkeme önünde söylenen yalanın hukuki sonuçlarını” (Zeh, 2007, s. 445) açıklaması ve Ada’nın ceza muhakemesi düzenlemesinin 61. maddesi gereği yemin etmeyi reddetmesi (karş.: Zeh, 2007, s. 466) gibi ifadeler, anlatıcının temel hukuki bilgilerinin metne hasredildiğini gösteren örneklerdir. Bu örneklerin en kapsamlısını ise dava sürecinin aktif yürütüldüğü bölümler (karş.: Zeh, 2007, s. 441-467) oluşturmaktadır. Bunlar, yüzeysel katmanda yer alan ve anlatıcının hukukçu olduğunu vurgulayan somut veriler olarak görülebilir.

Tüm katmanların ortak özelliği anlatıcının, hukuki bilgisini kullanmasıdır. Ancak bu katmanları birbirlerinden ayıran nokta ise, hukuki bilgiye başvurulma derinliğidir. Her katmanda farklı bir hukukçu yazar/*Dichterjurist* okur karşısına çıkmaktadır.

Sonuç

Karşılaştığı bir dava sonucunda, yargıç, olayları mahkeme hükmünün gerektirdiği kısa şekliyle değil, yaşanmış olması muhtemel şekliyle (Zeh, 2007, 11) aktarmıştır. Anlatıcının, bizzat yazar Juli Zeh’in kendisinin olup olmadığı roman teorisi açısından muğlak olmakla birlikte, kurmaca katmanda yazar olarak metni kaleme alan anlatıcı, hukukçudur ve yargıçlık yapmaktadır.

Gerek kurmaca katmandaki yazarın gerekse Oyun Dürtüsü romanının yazarı Juli Zeh’in hukukçu olması, romanın, salt dava sürecini belirli teknik terimlerle anlatan bir metin olmasını engellemiştir. Aksine, hukuk disiplini ve adalet olgusunu derinlemesine sorgulayan ve sorunsallaştıran, bunların felsefi tartışmalarını yapan bir metnin oluşmasını sağlamıştır.

Hukuk ve adaletin yanı sıra sıradan kanunların da anıldığı metin, bunlara dair üç farklı katmanda irdelenebilecek veriler sunmuştur. Derin katmanda, hukuk ve adalet sorunsallaştırılmış, bunların adeta felsefesi yapılmıştır. Orta katmanda, kanuni olanın hukuki olup olmadığına, hukuki olanın adil olup olmadığına dair tartışmalar belirlenmiş ve anlatıcının genel olarak hukuk sistematığına karşı olumsuz bir tavır içerisinde olduğu saptanmıştır. Yüzeysel katmanda ise, kanunlara atıf ve yargılama sürecinin aktif dönemi yer almıştır.

Hukuk doktoru olarak Juli Zeh’in sıradan bir *Dichterjurist*’ten farklı, Kafkaesk gücünde olmasa da Kafka’yı andırır bir şekilde sorunsalın temeline indiği saptanmıştır. Yargıç olarak anlatıcının da Zeh’e paralel olacak şekilde, kimi noktalarda auktorial ve omnipotent bir anlatıcıya dönüşerek kişilerin suçu işleme, suça müdahil olma, kurbanına dönüşme nedenlerinin arka yüzünü yansıttığı görülmüştür.

Metinde, gerçek ve kurmaca düzlemlerinde iki yazarın olduğu varsayıldığında, her iki ismin de hukukçu tarafı somut olarak yer almaktadır. Her iki düzlemde de yazarların geçmişinde yer alan hukuk formasyonunun, edebi metinde nitelikli bir şekilde yer aldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla Oyun Dürtüsü örneğinden yola çıkarak, hukukçu yazarın metinde somut varlık gösterebileceği hipotezi ortaya atılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Atistoteles (2020). Retorik. (Çev.: Mehmet H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Corngold, S., Greenberg, J., Wagner, B. (2017). Franz Kafka Ofis Yazıları. (Çev.: Emre Erbatır). İstanbul: Everest Yayınları.
- Ecevit, Y. (2016). Türk Romanında Postmodernist Açılımlar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Grimm, J. (1882). Kleinere Schriften, 6. Band. Berlin: Ferd. Dummlers Verlagsbuchhandlung.
- Huizinga, J. (2017). Homo Ludens. (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Wagenbach, K. (2008). Franz Kafka Yaşamöyküsü. (Çev.: Kamuran Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Zeh, J. (2004). Spieltrieb. E-Book: Schöffling & Co.
- Zeh, J. (2007). Oyun Dürtüsü. (Çev.: İtir Arda). İstanbul: Metis Yayınları.